

Situering van het proefschrift

Armoede bestrijden door het bevorderen van deelname aan cultuur ligt niet meteen voor de hand. En toch is het precies vanuit die bedoeling dat de sociaal-artistische projecten ontstaan zijn. Sociaal-artistische projecten waren een antwoord op de verzuchtingen van armen in 'hun' Algemeen Verslag over de Armoede dat culturele uitsluiting misschien wel erger is dan economische uitsluiting omdat het hen raakt in hun 'zijn' en niet alleen in hun 'hebben'. Welke rol cultuur in de armoedebestrijding precies kan spelen, bleef erg vaag. Vanuit de hypothese dat sociaal-artistische projecten bijdragen tot de armoedebestrijding door de opbouw van sociaal en cultureel kapitaal, hebben we ons onderzoek opgebouwd.

De grote sprongen die gemaakt zijn m.b.t. de ondersteuning van de werkvorm, van een projectoproep van de Koning Boudewijnstichting via een experimenteel reglement van het ministerie van cultuur naar het kunstendecreet, maakte het noodzakelijk dat ook aandacht werd besteed aan de vraag naar de eigenheid van de sociaal-artistische projecten.

Sociaal-artistische projecten worden op basis van interviews met projectorganisatoren omschreven als: artistieke projecten met een dubbele sociale betekenis. De eerste sociale dimensie omvat het gegeven dat er vanuit en met een groep gewerkt wordt. De tweede sociale dimensie verwijst naar de bijzondere aandacht die besteed wordt aan groepen en individuen in een situatie van sociale uitsluiting.

Dat er sociaal kapitaal wordt opgebouwd binnen de sociaal-artistische projecten ligt vanuit de theorie voor de hand. Het zich verenigen is immers een belangrijk instrument om sociaal kapitaal op te bouwen. Deze veronderstelling werd via gestructureerde vragenlijsten geëxploreerd maar kan in ons onderzoek niet bevestigd worden. Enerzijds zijn er duidelijke verschillen tussen deelnemers en niet-deelnemers aan sociaal-artistische projecten op zowel structurele als cognitieve indicatoren van sociaal kapitaal. Anderzijds wijst onder andere een clusteranalyse erop dat de sociaal-artistische projecten eerder een zeker 'elite' binnen de armen bereiken die sowieso al over meer sociaal kapitaal beschikken. Bijkomend onderzoek is noodzakelijk om deze piste verder uit te klaren en gedetailleerder na te gaan of deelname aan de projecten een oorzaak is of eerder een gevolg van het beschikken over meer sociaal kapitaal.

De opbouw van cultureel kapitaal in de Bourdieuaanse betekenis van het woord ligt minder voor de hand. Het concept hangt immers nauw samen met de dominante cultuur terwijl de sociaal-artistische projecten net werken met en vanuit de context van de armen die ver afstaat van deze dominante cultuur. Daarom wordt er een kader uitgewerkt waarin subculturen een plaats krijgen. Subculturen verschillen op sommige vlakken van de dominante cultuur maar overlappen hier ook gedeeltelijk mee. Het leven in armoede kan worden

beschouwd als een subcultuur, armen delen bepaalde cultuurpatronen met de middenklasse, op andere verschillen ze. Sociaal-artistische projecten kunnen dan beschouwd worden als cultuurproductie vanuit een specifieke subculturele context. Deze documentatie van niet-dominante culturen maakt dat er op een structurele manier wordt bijgedragen tot de armoedebestrijding. De bestaande structuren van het culturele veld worden hier door de sociaal-artistische projecten doorbroken. Er worden immers culturele producten toegevoegd die niet vanuit een dominante cultuurcontext zijn gemaakt maar vanuit de subculturele context van het leven in armoede.

Vrije Universiteit Brussel

Curriculum Vitae

Marie Van Looveren studeerde in 1999 af als licentiate in de Sociale en Culturele Agogiek en in 2001 als Gediplomeerde in de Aanvullende Studies: Cultuurwetenschappen. Voor beide opleidingen maakte ze een eindwerk rond sociaal-artistische projecten waarin de basis werd gelegd voor het latere doctoraatsonderzoek.

Eind 1999 begon Marie Van Looveren haar carrière aan de vakgroep agogiek waar ze achtereenvolgens verschillende functies bekleedde. Er werd gestart met een opdrachtonderzoek naar de integrale kwaliteitszorg in de sociaal-culturele sector, vervolgens werd Marie aangesteld als interim assistent, daarna als AAP om vanaf midden 2001 als BAP te starten met het onderzoeksproject van de Onderzoeksraad (OZR) van de VUB naar de sociaal-artistische projecten. Als onderzoeker had ze ook een beperkte onderwijsopdracht die werd ingevuld door begeleiding bij het OO 'sociologie van sociale gelijkheid en ongelijkheid' (tit. Prof. I. Glorieux) en door sporadische gastcollege's rond armoedebestrijding, sociale uitsluiting en/of sociaal-artistische projecten. Ook buiten de VUB (hogeschool Gent, HIRL) werden regelmatig gastcollege's gegeven rond deze thema's.

Zowel binnen als buiten de vakgroep heeft Marie Van Looveren verschillende bijkomende taken opgenomen. Binnen de vakgroep werd heel wat werk gedaan rond achtereenvolgens een grondige programmahervorming, de semestrialisering van de opleiding en de aanpassing van de opleiding aan de BaMa structuur. Buiten de vakgroep heeft Marie regelmatig deelgenomen aan allerlei werk-, thema- en denkgroepen rond de cultuurparticipatie en cultuurbeleving van kansengroepen. Daarnaast is Marie sinds 2003 lid van de beoordelingscommissie voor de sociaal-artistische projecten.

Vrije Universiteit Brussel

Voorzitter

Prof. Dr. A. Notten
Vakgroep Agogische Wetenschappen
Vrije Universiteit Brussel

Promotor

Prof. Dr. W. Elias
Vakgroep Agogische Wetenschappen
Vrije Universiteit Brussel

Commissieleden

Prof. Dr. J. Vrancken
Departement sociologie
Faculteit politieke en sociale wetenschappen
Universiteit Antwerpen

Prof. Dr. R. Soetaert
Vakgroep onderwijskunde
Faculteit psychologie en pedagogische wetenschappen
Universiteit Gent

Prof. Dr. I. Glorieux
Vakgroep sociologie
Faculteit Economische, sociale en politieke wetenschappen
Vrije Universiteit Brussel

Prof. Dr. D. Verté
Vakgroep Agogische Wetenschappen
Vrije Universiteit Brussel

Faculteit voor psychologie & educatiewetenschappen

Openbare verdediging tot het bekomen van de academische graad van

**DOCTOR IN DE PEDAGOGISCHE WETENSCHAPPEN
Richting Sociale en Culturele Agogiek**

Door mevrouw **Marie Van Looveren**

Woensdag 26 april 2006
Om 16 uur in lokaal D 2.01
Gebouw D
Campus Oefenplein – Pleinlaan 2 – 1050 Brussel

Titel van het proefschrift:

**Als Janus tussen armoede en cultuur.
Multi-method onderzoek naar de pijlers van sociaal-artistische
projecten vanuit een armoedebestrijdingsperspectief**

Promotor: Prof. Dr. W. Elias

Prof. Dr. R. PEPERMANS
Decaan.